

Under jorden i Göteborg Gullbergs fäste

Arkeologerna

En sen vinternatt för mer än fyrahundra år sedan, anföll den danske kungen Kristian IV fästningen Gullberg. Anfallarna var överlägset fler än de som försvarade Gullberg. Striderna var svåra för soldaterna. Gullbergs befälhavare, Mårten Krakow, skadades allvarligt. Hans fru, som hette Emerentia Pauli, tog över som ledare.

Soldaterna på Gullberg sköt med kanoner och gevär. De slängde sten, brinnande lut och tunnor på anfallarna. Kanonkulorna tog slut. Då laddade de kanonerna med hästskor och andra saker av järn.

De danska soldaterna anföll fem gånger, men misslyckades varje gång. Till slut gav de sig av. Senare samma år kom de tillbaka, men den här

▲ Så här kan Gullbergs fäste ha sett ut kring år 1600.
Illustration: Jens Heimdahl. Arkeologerna (CC-BY)

gången blev det inga strider. Svenskarna gav upp, och lämnade vapen och mat till motståndarna. Fästningen förstördes. Detta hände år 1612.

Fästning på fästning

Många har sett Skansen Lejonet uppe på en höjd, med ett lejon med guldglänsande krona på taket. Skansen Lejonet byggdes för mer än trehundra år sedan. Men under den finns rester av flera andra

Skansen Lejonet ovanför resterna av ett försvarstorn i Gullbergs fäste. Foto: Markus Andersson för Arkeologerna (CC-BY) ▼

◀ En arborstipil från fästet.
Foto: Markus Andersson för
Arkeologerna (CC-BY)

fästningar. De är till och med äldre än staden Göteborg. De kallades Gullbergs fäste. Fästningarna var till för att försvara området mot fiender.

Göta älv har länge varit viktig för resor och handel. Därför var det viktigt vilket land som bestämde över området där älven rinner ut i havet. Den som bestämde kunde begära tull, alltså ta betalt, av alla som ville åka förbi med varor att sälja. Platsen var värd att försvara.

Den äldsta fästningen på Gullberg är sjuhundra år gammal, från 1300-talet. Men störst var fästningen i slutet av 1500-talet. Då fanns det en borg uppe på klippan och en annan borg längre ned. Runt den fanns en vallgrav med vatten. Innanför borgens murar fanns flera olika hus.

Människorna på Gullberg

Det bodde många soldater på Gullbergs fäste. Soldaterna var män. Men på den här tiden var det oftast kvinnor som arbetade med att laga mat, baka och sy kläder. Det behövdes i en fästning också. Därför bodde det pigor här, som skötte det jobbet. Det fanns också snickare och andra hantverkare, och administratörer som höll reda på ekonomi och inköp. En del av soldaterna var gifta. Deras fruar och barn kunde bo i fästningen.

Cecilia Krakow var dotter till befälhavaren på Gullbergs fäste. Hon var knappt tio år när de danska soldaterna kom. De stormade in i bagarstugan på

Gullberg och krävde att få mat. Barnen som hade gömt sig där blev rädda. Men en piga gav soldaterna nybakat bröd. De åt sig mätta och gick därifrån.

◀ Ett av skrivarens arbetsredskap – en dosa med sand för att snabbt kunna torka upp bläck på papper.
Foto: Markus Andersson för Arkeologerna (CC-BY)

◀ En del av keramikerna kom från andra länder. När arkeologerna hittar den, kan de se vilka länder man handlade med förr.
Foto: Markus Andersson för Arkeologerna (CC-BY)

Cecilia Krakow berättade att anfallande danska soldater krävde att få mat. Foto: Markus Andersson för Arkeologerna (CC-BY) ▼

◀ Sked av järn ▲ Spår efter slakt och matlagning. Nycklar och en öltapp från en tunna ▶
Foto: Markus Andersson för Arkeologerna (CC-BY)

När Cecilia blev äldre, skrev hon ner berättelsen om när danskarna kom, och om hur hennes mamma ledde försvaret av fästningen.

Arkeologerna hittar spår

Fästningen blev så småningom omodern. Då fick man bygga om den, så att den klarade sig bättre mot nya, starkare vapen. Arkeologerna har hittat stenmurar, jordvallar och torn från olika tider. De har också hittat rester av hus, en källare, och många saker.

Arkeologernas fynd hjälper oss att förstå hur människorna levde på Gullberg. De har hittat mycket djurben. Därför vet vi vilka sorters kött och fisk människorna åt. Människorna på Gullberg drack öl. Det vet vi, eftersom kranar som har suttit på öltunnor har blivit kvar i jorden fram till idag.

Arkeologerna har också hittat många trasiga tallrikar och skålar, en sked och en matkniv. Men de har inte hittat någon gaffel. På den tiden var gaffeln en ovanlig nymodighet i Sverige.

Precis som man hade kunnat tro, har arkeologerna också hittat vapen på Gullberg. De har bland annat hittat kanonkulor, pilspetsar och en stridskniv.

Källor

Under jorden i Göteborg. Arkeologi för Västlänken 1.
Redaktörer Carina Bramstäng Plura, Ester Nannmark och Christina Rosén. 2021.

Rester av källaren till ett torn. Arkeologerna (CC-BY) ▼

